

Asia: VN/5386/2020

Lausuntopyyntö ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiseksi tavoitteiksi

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet

Ovatko strategiset tavoitteet kokonaisuutena realistisia ja ovatko ne vaikuttavia?

Strategisten tavoitteiden saavuttamisella on merkittävä vaikutus. Tavoitteissa onnistuminen edellyttää toimijoilta prosessien sekä informaation yhtenäistämistä. Se kuinka kykeneviä organisaatiot ovat yhtenäistämään toimintaansa vaikuttaa kokonaisuuden realistisuuteen. Tavoiteltu transformaatio on mittava, ja haasteeksi voi hyvinkin tulla muutoskyvykkyys ja kyky tehdä kompromisseja. Kuinka luoda vielä visio, mikä sitouttaisi eri toimijoita yhteiseen tavoitteeseen? Tietopääoman hallinta tulee olemaan Suomelle merkittävä kilpailuvaltti sekä sujuvoittaa kansallisessa kehityksessä eri hallinnonalojen välistä ja -sisäistä toimintaa.

Teema 1: Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö

Ovatko teeman 1 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tavoitteet ovat tärkeitä ja oikean suuntaisia. Lainsäädännön mahdollisuudet ja esteet on tärkeä tunnistaa. Tietosuojan näkökulma on tärkeä, mutta se ei saa liiaksi estää tiedon hyödyntämistä ja siten hyötyjen saavuttamista, kuitenkin turvaten kriittiset oikeudet.

Tietojen luovutuksessa ja käytössä tarvittavat luvittamisen periaatteet, toimintamallit ja ratkaisut olisi tärkeä olla valtakunnallisesti ratkaistu. Tiedon määrä on valtava ja määrä jatkuvasti kasvaa. Suunnittelussa on tärkeää huomioida resurssien rajallisuus suhteessa kentän laajuuteen. Siksi tarvelähtöinen kehityskohteiden priorisointi on välttämätöntä ja sen edellytys on yhteistyö ja dialogi eri osapuolen välillä.

Teema 2: Strategia ja toiminta

Ovatko teeman 2 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Asiakastarpeet ja hyötyjen ymmärtäminen oikea lähtökohta suunnittelulle. Tässäkin asiakaskenttä on laaja. Mitkä asiakastarpeet ovat kokonaisuuden kannalta kaikkein tärkeimmät? Tämän tunnistaminen on keskeinen menestystekijä työssä onnistumiselle. Tietojen laatu, oikeellisuus sekä vastuullisuus ovat tärkeitä näkökulmia tiedon hyödyntämisen kannalta. Nykytilassa tiedon laatu ja saatavuus voi asettaa vähintäänkin hidasteita kehityksen etenemiselle. Vastuullisuuden näkökulma korostuu, kun tieto on yhä arvokkaampaa ja kasvava kiinnostuksen kohde myös väärinkäytölle ja rikollisuudelle. Tietoturvan merkitys kasvaa. Tiedon avoimuuden periaate on monilta osin hyvä ja kehitystä edistävä. Koska tieto on erityisen arvokasta, on tärkeää, että avoimuudella ei vahingoiteta kansallista kilpailuetua. Siten on tärkeää tunnistaa sellainen tieto eri toimialoilla, joka voisi olla kansallisesti avointa, mutta jonka aukaiseminen esimerkiksi kaupallisille globaaleille toimijoille heikentää Suomen kilpailuasemaa.

Teema 3: Tiedon hallinta

Ovatko teeman 3 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tietovarastojen ja tietovirtojen kuvaaminen on tärkeä tavoite, kuten myös se, että keskeiset kansalliset tietovarannot ovat tunnistettu ja niiden tieto keskitetysti hyödynnettävissä. Esimerkiksi korkeakoulutuksen kansallinen Digivisio 2030 tavoittelee juuri tällaista.

Tähän liittyisi velvoite tiedon tuottamiseen kansallisiin tietovarantoihin. Tässä kehityksessä on tärkeä huomioida toimijoiden käytettävissä olevat resurssit ja tavoitteet toteutusaikataulu. Vaikka mahdollistajia ja rahoittajia olisi, mitkä ovatkin välttämättömiä, rajallinen asiantuntijaresurssien saatavuus on merkittävä kehitystä hidastava tekijä. Usein kriittiset osaajat on sidottu isoon joukkoon tavoitteita, jotka myös ovat erittäin kriittisiä tai toiminnalle pakollisia. Tämä näkökulma on tärkeä huomioida tavoitteiden aikataulutuksessa.

Alatavoite, jonka mukaan organisaatiot keräävät tiedot vain kerran keskitettyihin ja yhteisiin valtakunnallisiin tietovarantoihin, mahdollistaa merkittävät säästöt. Silloin aineistojen tallennus ja oikeellisuuden toteaminen ja tarvittaessa korjaaminen voidaan tehdä kertaalleen ja samalla saadaan aikataulusäästöjä, kun koko tietovarannon tiedot ovat yhdellä kertaa kunnossa.

Haasteena on tiedon yhteen toimivuus käsitteellisellä tasolla. Myös metatietojen tuottamisen tulisi tapahtua yhteisesti sovitulla tavalla.

Teema 4: Mahdollistajat

Ovatko teeman 4 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Päätavoite tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi avoimilla alustoilla ja työkaluja hyödyntäen on korkeakoulusektorin näkökulmasta aivan keskeinen. Päätavoite kytkeytyy kiinteästi avoimen tieteen tavoitteeseen ja avoin tiede on noussut kansainvälisesti merkittäväksi tavaksi edistää tutkimusta ja tieteen vaikuttavuutta globaalisti, ja myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Keskeisenä tavoitteena on

tutkimustuotosten (esimerkiksi tutkimustulokset, tutkimusdata ja tutkimuksessa käytetyt menetelmät) avoin saatavuus.

Alatavoitteista avoimien ratkaisujen kehittämiseen osallistuminen ja siihen kannustaminen on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla strateginen päämäärä, ja on mm sisältynyt ministeriön ja yliopistojen välisiin tulossopimuksiin jo kaudella 2017-2020.

Tutkimusaineistojen omistajuuden määrittelyyn on kiinnitettävä huomioita, jotta niitä voidaan tarjota kehitysympäristöjen kautta työkaluja hyödyntäen avoimesti. Aineistojen hyödyntäminen kansallisesti ja kansainvälisesti tulee merkittävästi helpommaksi ja tavoite toimeenpantavaksi, kun on sovittu yhtenäiset käytännöt.

Päätavoitteista “Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen osaamisen taso on korkea ja osaamisen kehittämiseen on tarjolla selkeitä koulutuspolkuja” on realistinen ja toimeenpantavissa tutkimusorganisaatioissa ja yliopistoissa, kun koulutusta lisätään eri tutkijatasoilla. Perustutkinto-opiskelijoillakin on oltava valmiudet aineistojen hyödyntämiseen ja avaamiseen ja tutkijan uran edetessä koulutusta lisätään huomioimaan kyseisen tutkimusalan ominaispiirteet. Tavoitteen toimeenpano osaltaan toimii erottautumistekijänä tutkimusedellytysten osalta sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Havila Marjo
Jyväskylän yliopisto